

Régióink kormányai NATO-ellenszélben dolgoztak

Váratlanul érte a NATO-t a Szovjetunió összeomlása, és térségünk átalakulása – jelentette ki Dr. Sztáray Péter, a Külgazdasági és Külügyminisztérium államtitkára január 15-én délelőtt, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet tanácstermében tartott könyvbemutatón.

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete és a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum (RETÖRKI) által kiadott, Brüsszelből jelentve - Titkos NATO jelentések az átalakuló Kelet-Európáról, 1988-1991 című, Kecskés D. Gusztáv által szerkesztett dokumentumkötetet hiánypótlónak nevezte az államtitkár. „Sikerült a NATO-ból olyan dokumentumokat kikérni a kötet megjelenéséhez, melyek átfogó képet nyújtanak erről a nagyon izgalmas korszakról” – közölte. Sztáray a rendszerváltást követően három alkalommal töltött hosszabb-rövidebb időt NATO-képviselőnkön. Az első a csatlakozási felkészülés és a belépés korszaka, a második az 1996-2000 –es időszak, a harmadik pedig 2013 és 2018 közt volt, amikor óriási változás következett be a NATO életében. 2014-ben pedig két stratégiai kihívás jelentkezett, melyek teljesen megváltoztatták a NATO-n belüli gondolkodást, ugyanúgy, ahogyan 1990-ben. „A kötet remekül mutatja be a brüsszeli szakértők reményét, óvatosságát és a stratégiai átalakulás okozta félelmeit az 1980 évek végén Közép- és Kelet-Európában beindult folyamatokkal kapcsolatban, utóbbi kapcsán azt említve meg: nagyjából 1994-95-re a NATO végrehajtotta az új helyzet igényelte átalakulást” – hangsúlyozta az államtitkár. „A dokumentumokat olvasva látszik az a sötétben tapogatózás, az a bizonytalanság, ami jól jellemezte az akkori nyugati gondolkodást. Hiszen kevés, közvetett információk alapján próbálták feltárni azt, mi zajlik a keleti blokk országaiban. Térségünkben zajló politikai átrendeződés a szakértők többségét váratlanul érte. Elégkéésőn, 1989 tavaszára jutnak arra a felismerésre, hogy a Szovjetunió felbomlása és egy többpártrendszer létrehozó átalakulás zajlik Kelet-Európában.” A kötetből, mondta, az is látszik, hogy páni félelem élt azzal

Írta: Medveczky Attila

2019. január 17. csütörtök, 17:11 -

---

kapcsolatban, „hogyan bújnak elő a negyven évig hibernált nemzetiségi problémák” a térségben. Mindezt jól példázza Jugoszlávia esete. Közölte, hogy noha az átalakulás éllóvasainak tartottak bennünket, "a dokumentumokból az is kivehető, hogy Magyarországgal szemben van egy hagyományos gyanakvás”, hogy a kormány „soviniszta, nacionalizmustól túlfűtött” irányba vinné el a külpolitikát, és ez annak ellenére élt, hogy a kormányzat lépései ezzel szöges ellentétben álltak. Eléggé ellentmondásosak ezek a dokumentumok, amire egy jó példa, hogy a '80-as évek végén Grósz Károlyt pozitívan állítják be.

Dr. Fodor Pál, az MTA BTK főigazgatója az esemény házigazdjaként nagyon értékes együttműködés gyümölcsének nevezte a kötetet. Hiszen a Bölcsészettudományi Kutatóközpontnak kiterjedt a kapcsolatrendszere – ez vonatkozik bel-és külföldre. 57 együttműködési szerződést írtak eddig alá. A RETÖRKI-vel viszont még nem kötöttek szerződést, de az Intézettel jó kapcsolatot ápolnak.

Fontos volt a szervezet részvétele a térség átalakulásában, ugyanakkor az új kormányok „a NATO-ellenszélben dolgoztak” – hangsúlyozta Dr. M. Kiss. Sándor, a RETÖRKI tudományos főigazgató-helyettese. Ezután fölolvastott egy mondatot, amit 1990.áprilisában írtak le a NATO-jelentéstevők: „Magyarország mégiscsak egy nacionalista ország, ahol a kommunizmus kényszereinek eltűnése lehetővé teszi, hogy újra megjelenjen a sovinizmus.” Tehát ez a kiindulási pont Magyarországgal szemben a feltételezett múlt alapján. Hozzátette M. Kiss Sándor, hogy Kissinger nagy kötetében azt írja, hogy 1956-nak egyik oka a magyarországi szupernacionalizmus volt, a másik a szovjet elnyomás. Arra is utalt, hogy 1987-ben pedig azt terjesztették, hogy Lakiteleken nacionalista, antiszemita társaság alakult. Tehát ez a vád nem új keletű, hanem mindig visszatér. Közben az akkori magyar kormány sok mindent tett a külpolitika terén. Az is egy nagy tévedése a NATO-nak, mikor azt írták le, 1990. novemberben, hogy az MDF-centrum kényelmes többségben van. Az igaz, hogy az Antall-kormány nagy eredménye volt, hogy a taxisblokádnak után megtartotta a békés egyensúlyt az országban. M. Kiss Sándor közölte, hogy 1991-ben és 1992-ben is készített fölmérést, és az első szerint az MDF körülbelül 12 %-on állt. A másik nagy tévedésük, ahogy Gorbacsovról gondolkodnak. Akkor születnek olyan jelentések róla, hogy hatalma csúcsán áll, mikor gyakorlatilag nem is ő irányít. A RETÖRKI főigazgató-helyettese leszögezte: „eléggé egyoldalúak ezek a jelentések.”

Dr. Valki László, az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának professor emeritusa ismertető beszédében kiemelte, a NATO-szakértői a stabilitást és a folyamatosságot tartották az átalakulás fő elemeinek, mondván, ha ezek megszűnnek, megfeneklik az egész folyamat, ahogyan ez 1991 nyarának végén, a moszkvai puccs idején fenyegetett. Ennek a gondolkodásnak elemeként említette, hogy a NATO-nak immáron nem agresszióval, hanem a destabilizációval szemben kell tevékenykednie, ezért az is előfordult, hogy a szakértők a folyamatok lassítását javasolták. Sőt a NATO-szakértők 1989 őszén még nem akarták a Varsói Szerződés megszűnését, és a kommunista elitet reformereit támogatták. Leszögezte, hogy a kötet kiváló szöveggyűjtemény, főleg az egyetemi hallgatók számára.

A könyv szerkesztője, Dr. Kecskés D. Gusztáv a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa. Szakterülete Franciaország és Kelet-Közép-Európa XX. századi kapcsolatai, valamint Magyarország és számos nemzetközi szervezet, mint például az ENSZ és a NATO viszonya. A NATO Levéltárából származó, a kötetben közreadott nyolc, egykor bizalmas jelentés a fordulatokban gazdag 1988 és 1991 közti időszak kelet-európai történéseit mutatja be – de vigyázat, mert Brüsszelből tekintve!

(Fotón: M. Kiss. Sándor, a RETÖRKI tudományos főigazgató-helyettese, Dr. Valki László, az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar professor emeritusa és Dr. Sztáray Péter, a Külgazdasági és Külügyminisztérium államtitkára.)